

ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Чуйко Є. В.

ORCID: 0000-0001-9791-8309

ад'юнкт

*Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Маріуполь, Донецька область, Україна*

Наразі проблемним питанням у кримінальному провадженні є реалізація права сторони захисту самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової (ст. 243 КПК України) [1]. Це пов'язано з тим, що залишається неврегульованою низка питань щодо підготовки стороною захисту об'єктів для експертного дослідження та необхідних для цього матеріалів.

За оцінками адвокатського середовища на практиці надані захисникам права щодо використання спеціальних знань майже ніколи не забезпечуються [2, с. 17; 3]. Це пов'язується з тим, що адвокат за чинним кримінальним процесуальним законодавством не має фактичної можливості самостійно вилучити об'єкт експертного дослідження, відібрати відповідні зразки, отримати від певних осіб необхідні відомості, провести експериментальні дії тощо. Для реального забезпечення рівності сторін пропонується наділити сторону захисту такими ж повноваженнями під час досудового розслідування, як і сторону обвинувачення. Йдеться про надання адвокату права здійснення процесуальних дій та відповідного оформлення процедури отримання ним доказів, аналогічного з оформленням проведення слідчих (розшукових) дій. Зокрема, пропонується надати право адвокатам самостійно виявляти, вилучати та оглядати предмети і документи, отримувати відомості від осіб, проводити необхідні експериментальні дії. Передбачається процесуальне оформлення таких дій відповідними протоколами, які повинні підписуватися адвокатом і всіма учасниками при посвідченні печаткою адвоката [4, с. 148-151].

Але аналіз викладених в літературі пропозицій щодо усунення «декларативності» права сторони захисту самостійного залучення експертів призводить до логічного висновку про створення кількох суб'єктів досудового розслідування, на що слушно звертає увагу В.В. Бажанюк [5, с. 141-142]. У зв'язку з цим виникає питання, а наскільки правомірним є таке вирішення проблеми забезпечення рівності сторін, зокрема у проведенні експертиз, і взагалі у кримінальному провадженні?

Потрібно звернути увагу, що згідно ч. 3. ст. 93 КПК України сторона захисту може здійснювати збирання доказів наступними шляхами:

- витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок;

- ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій шляхом подання слідчому, прокурору відповідних клопотань;

- а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів.

В цьому переліку прав щодо збирання доказів важливо звернути увагу на те, що сторона захисту не наділена правом самостійного проведення слідчих (розшукових) дій, вона може лише ініціювати їх проведення. З урахуванням цього надання статтею 243 КПК України стороні захисту права самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи (у тому числі обов'язкової) виглядає явно суперечливим. Зазначимо, що тут виникає питання щодо доцільності надання ще й права самостійного залучення експерта (при відсутності повноважень на проведення слідчо-розшукових дій, необхідних для належної підготовки експертного дослідження). Адже намагання усунення «декларативності» права сторони захисту самостійного залучення експерта для проведення експертизи шляхом надання їй права здійснення фактично слідчих (розшукових) дій обумовлює необхідність перегляду низки принципово важливих положень КПК України.

На наш погляд, буквальне тлумачення рівності сторін у збиранні і поданні до суду доказів неминуче веде до визначення (визнання) у досудовому розслідуванні кількох уповноважених суб'єктів (не слід забувати й про потерпілого та його представника, які мають право подавати докази та ініціювати проведення слідчо-розшукових дій). Видається, що це призведе до негативних наслідків – розбалансування досудового розслідування і неможливості ефективного вирішення завдань кримінального провадження. Вирішення проблеми бачиться у наділенні сторони захисту таким об'ємом прав у питаннях залучення експерта, які потрібні для виконання функції надання правової допомоги клієнтові (підозрюваному) шляхом здійснення адвокатського контролю за проведенням експертизи. З огляду на це видається доволі слушною пропозиція В.В. Бажанюка, яка полягає у зобов'язанні дізнавача, слідчого, прокурора (органу досудового розслідування) при призначенні експертизи ознайомлювати сторону захисту з відповідною постановою (дорученням), роз'яснювати право подавати пропозиції (клопотання) щодо об'єктів дослідження, формулювання питань експертові,

визначення експертної установи та ін. Після отримання висновку експерта орган досудового розслідування також зобов'язується ознайомити з ним і сторону захисту [5, с. 143]. Логічним є й збереження права сторони захисту ініціювати проведення експертизи шляхом подання відповідного клопотання слідчому, прокурору, слідчому судді.

Таким чином можна зробити висновок, що визначення обсягу прав сторони захисту щодо проведення експертизи повинно базуватися на врахуванні її функції – надання правової допомоги підозрюваному (обвинуваченому), здійснення адвокатського контролю за збиранням доказів шляхом проведення експертизи.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 15.04.2022).
2. Зейкан Я.П. Про недопустимі докази. – Харків: Фактор, 2019. 128 с.
3. Несінов Олег. Використання недоліків у висновках експертів на користь сторони захисту. URL: <https://iadvocate.com.ua/> (дата звернення 15.04.2022).
4. Щербаківський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. – Харків: В деле, 2015. – 560 с.
5. Бажанюк В.В. Про змагальність сторін в проведенні судової експертизи//Правовий часопис Донбасу, № 1(78), 2022. С. 139-145.